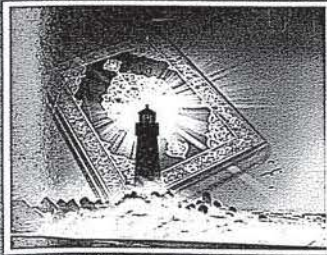

Diyanet

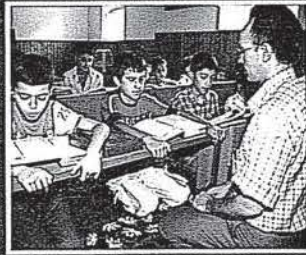
Aylık Dergi

D.202
S.201

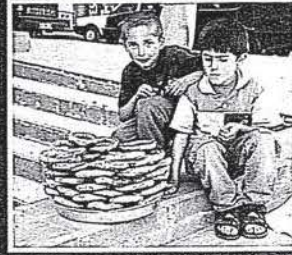
İlâhî Rızayı Hayata Yansıtılmak

Allâh'ın İnsandan, İnsanın
Allâh'tan Rız Olması

Yaz Kur'an Kursları

Aile Yoksulluğunun
Çocuklar Üzerindeki Etkileri

201
Eylül 2007

Razı Olmak

Razı Olunmak

"İlâhî ente maksudî ve rızâke matlubî"

(Ey Allahım! Aradığım Sen'sin, tüm isteğim senin rızanı kazanmaktır.)

Tahammüllü olmanın ve birbirini bağımlılaşmanın, sıkıntı, belâ ve musibetlere dayanmanın sabrını/sınırlarını tüketen modern hayat, kendisinin dışındakileri "öteki"leştiren bir insan modelini sunmaktadır. Bu model insan ki, gerçekte kendisinin "yabancı"laştığının farkında ve bilincinde değildir. Marazlı bir konuma sürüklenen çağdaş insan, bireysel ve aynı zamanda bencil ve her şeyde kendini merkeze koyma hastalıklarıyla da karşı karşıyadır. Böyle bir hal onun Yaratan'ı ile olan bağını da ya tamamen koparmakta ya da zayıflatmaktadır.

Hâsılı ilâhî/aşkın kabullen(ış)me olarak tasvir ettiğimiz rıza, hâl ve makamı, insanlarımızdan uzaklaşmaktadır. Şu halde bu kaybolmaya ve yok olmaya yüz tutan vasıf=rıza ne demektir? Rıza hâli, erdemli ve mutlu bir toplumda neyi ifade etmektedir? Rıza, ideal insana neleri kazandırmakta ve yokluğunda ise neleri kaybettirmektedir?

Murakebe, işi kolaylıkla kabullenme, hoşnut ve memnun olmak, kabul etmek, muvafakat, lütf, kerem ve teveccüh gibi anlamlara gelen rıza, terim bakımından şu anlamlara gelebilecek kadar zengin bir kavramdır: "Tabiattaki ilâhî kanunlar hükmünü icra ederken, itiraz etmemek ve sızlanmamak", "Tevekkülün nihaî mertebesi", "Rabb'in takdiri karşısında kalbin neşe içinde olması", "İradeyi terk etmek", "Kâinatta her şeyin en mükemmel şekilde vücuda geldiğini düşünmek."

Bununla birlikte rıza, hakikat erbabını, Yaratan'dan ve Kur'an'dan başlayıp ötelere kadar uzanan tefekkür yüklü manalar deryasına götürür ve benliğini ilâhî "ben"de yoker eder.

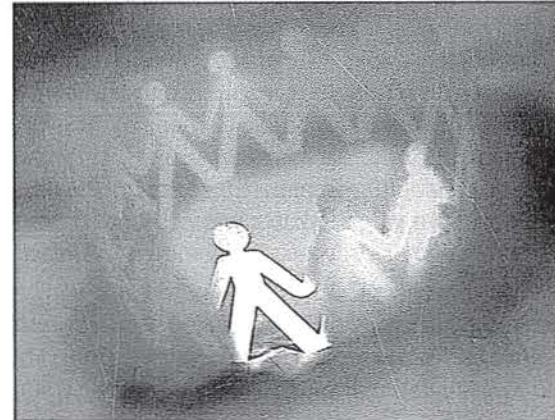
Allah'ın kulundan razı olması ve kulun da Al-

lah'tan razı olması, rızanın tek boyutlu olmadığını anlatır. (Abdülkerim Kuşeyrî, Kuşeyrî Risâlesi (Tasavvuf İlmîne Dair), III. baskı, İstanbul 1999, 275, 73 nolu dipnot) Aşkın Varlık'tan, sonradan yaratılan (hâdis) varlığa gidiş, mahluktan ilâhî âlemlere yükseliş... Rıza, yüceler yücesi ile onun fitratında "kan dökücü" olma özelliği olan "unutun/unutkan" olarak halkettiği varlık arasındaki mukaveledir.

Diğer taraftan rıza, nefsin, Allah'ın ezeli bilgiyle hakkında takdir ettiklerini isyan ve muhalefet girdabına batmaksızın gönül hoşluğuyla kabul etmesidir. (İhvân-ı Safâ, Resâilü İhvânü's-Safâ ve Hulâni'l-Vefâ, neş: Butros el-Bustânî, Beyrut trz, IV, 73)

Nitekim, Yüce Allah, Vedûd (çok çok seven) isminin bir tezâhürü olarak şöyle buyurmaktadır: "Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır." (Beyyine, 8)

İnsanı cennet nimetleriyle karşılaştıracak olan rıza, kulun çalışmasıyla elde edilir. Kulun rıza mertebesine ulaştığının zorunlu şartı, onun Yaratan'dan razı olması ve takdirine teslim olmasıdır. Ancak belânın acısını hissetmemek derecesindeki kayıtsızlık, rızanın ruhuna uygun değildir. Rıza, yalnızca Allah'ın hükmüne ve kazasına isyan ve

itiraz etmemektir. Bu noktada kula gereken, rıza göstermekle sorumlu olduğu kazaya razı olmaktır.

Allah'ın en büyük nimet kapılarından birisi olarak rıza, her kula nasip olan bir erdem değildir. Zira kendisine rıza bahşedilen kimse, en mükemmel rahatlığa kavuşmuş ve en yüce dereceden Allah'ın en yakın olanların makamına kavuşmuş demektir. Bu anlamda rıza, Allah'ın en muazzam kapısı ve dünyanın cennetidir. Ancak Allah, kulundan razı olmadığı müddetçe, kulun da O'ndan razı olması mümkün değildir. (Kuşeyrî, Kuşeyrî Risâlesi, Tasavvuf İlmîne Dair, 276)

Kulun Rahman'dan razı olması ne demektir? Bu ifade kulun, nefsanî arzularından ve ihtiraslarından sıyrılması Rabb'inden razı olması anlamına gelir.

Bu çerçevede rıza iki kısımda gerçekleşir: Allah ile rıza, Allah'tan rıza. Allah ile rıza, onun tasarruflarına razı olmaktır. Allah'tan rıza ise, hükmetmekte (kaza) olduğu her şeye razı olmaktır.

Nihayetinde rıza, kalpte ve gönülde neşe ve sevinçten başka bir şey kalmayacak şekilde hoşnutsuzluk marazını çıkarıp uzaklaştırmaktır. Bunun için insan, tüm gayretini göstererek sürekli bir şekilde rızayı kullanmalı, rızanın onu kullanmasına fırsat vermemeli ve zemin hazırlamamalıdır. Aksi takdirde rızadan haz alma ve rızaya değer verme sebebi ile insan, tecelli eden hakikatlerden mahrum kalır ve bunun sonucunda mahcup duruma düşer.

Ancak kul, Allah'ın rızasından haz alıp rahatını kalbinde hissetti mi, bu yaşadığı hal, Hakk'ı temâşâ (şuhût) etmesine veya daha yüksek makamlara çıkmasına perde ve engel olur.

Dolayısıyla esas gaye, rızadan haz alıp tatmin olmakla kalmamalıdır. Zira, rıza, kalbin Rabb'in hükümleri ile sükûn bulması, kulun Allah'ın kendisi için razı olduğuna ve tercih ettiğine muvafakat etmesidir. Bir başka deyişle, tabiatta meydana gelen hadiselerden şikâyetçi olup da isyan etmemesi, hakkındaki ilâhi tercihi gönül hoşluğu ile karşılamasıdır.

"Kul ne zaman rıza mertebesine ulaşır?" diye Râbiatu'l-Adeviyye'ye sorulunca, o şu cevabı verir: "Allah'ın nimeti kadar, musibeti de kendisini memnun edince." (Kahrın da hoş, lütfun da hoş) (Kuşeyrî, Kuşeyrî Risâlesi, Tasavvuf İlmîne Dair, 277)

Allah'ın kulundan razı olması ve kulun da Rahman'dan razı olması şeklinde tezahür eden rıza, içinde sayısız nimet ve ikramları barındırır.

Nitekim, Hakk'ın rızasının hakikati, en güzel

şekilde yarattığı kulu için sevap, nimet, keramet ve ikram bahşetmesidir. Bu anlamda, Allah'ın rızası, O'nun iradesinin tahakkuk etmesidir. Kulun rızasının hakikati ise, Allah'a koşulsuz bir şekilde teslim olması, emirlerine hakkıyla yerine getirmesi ve kendisi hakkındaki hükümlerine itaat etmesidir. Dolayısıyla Allah'ın rızası, kulun rızasından önce gelmektedir. Çünkü, kulun rızası, Yaratan'ın rızasına bağlıdır, O rıza ile mukayyettir. (Ali b. Osman Cüllâbî Hucvirî, Keşfu'l-Mahcûb, Hakikat Bilgisi, haz: Süleyman Uludağ, II. baskı, İstanbul 1996, 284)

Bu çerçevede kulun rızası, Allah'ın onun hakkında takdir ettiği kazasının iki türlü tecellisi (vermesi ve vermemesi) karşısında kalbinin eşit durumda bulunmasıdır. Yani, kulun "kahrın da hoş lütfun da hoş" diyebilme mertebesine ulaşmasıdır. Nihayetinde Cemal ve Celâl'in takdir ve yaratmasında, kulun istikametten çıkmaması esastır. Bunun devamı olarak hal ve ruh değişime uğramayıp, kahr ve ihsan karşısında şaşkınlık krizine ve bataklığına sürüklenmemelidir. Bu hali yaşayan insan için, ister cemal ve lütfun nuru ile aydınlansın, ister celâl nârî ile aydınlansın her iki hal bir olur; nâr ile nûr aynıleşir/özdeşleşir. Elde edilen semere/hasılat, Hakk'ın zuhuru ve tecellisi ve Hakk'tan gelen her şeyin hayır ile kemâlata ulaşmasıdır. (Hucvirî, Keşfu'l-Mahcûb, Hakikat Bilgisi, 284-285)

Hakikî rıza, bazı irfan erbabınca, Rahîm'den cenneti istememek ve cehennemden O'na sığınmamaktır. Yani rıza, hangi hüküm vâki olursa olsun (ikbâl veya bedbahtlık hali) sızlanma hâlinin ortadan kalkmasıdır. Dünyayı tek hayat olarak zannedenlerin aksine, rıza, bazı âriflere göre, kazanın acı olmasından kalbin sevinç duymasındadır. Belki de bunun için Hak Teâlâ, hakkında azına razı olup kanaat edene, gaye olarak gördüğünden daha fazlasını bahşeder. (Kuşeyrî, Kuşeyrî Risâlesi, Tasavvuf İlmîne Dair, 278)

Rıza, Islâm sufilinin gözünde, farklı anlamlara bürünür. İşte onlardan bazıları:

"Rıza, kulun iradesini terk etmesidir." "Rıza, ilâhî irade hükmünü yerine getirirken kalbin huzur ve sükûn içinde olmasıdır." "Rıza, kaderin tecellileri karşısında kalbin neşe içinde olmasıdır."

İnsanı cennet nimetleriyle karşılaştıracak olan rıza, kulun çalışmasıyla elde edilir. Kulun rıza mertebesine ulaştığının zorunlu şartı, onun Yaratan'dan razı olması ve takdirine teslim olmasıdır.

"Rıza, Allah'ın takdirini sevinçle karşılamaktır." "Rıza, Allah'ın kulu için ezelde yaptığı tercihe kalbin nazar etmesidir. Zira Allah kulu için en hayırlı olan şeyi takdir etmiştir." Sufyân Sevrî: "Allahım! Benden razı ol", diye dua edince orada bulunan Râbia, "Kendisinden razı olmadığın zattan senden razı olmasını istemekten utanmıyor musun?" dedi.

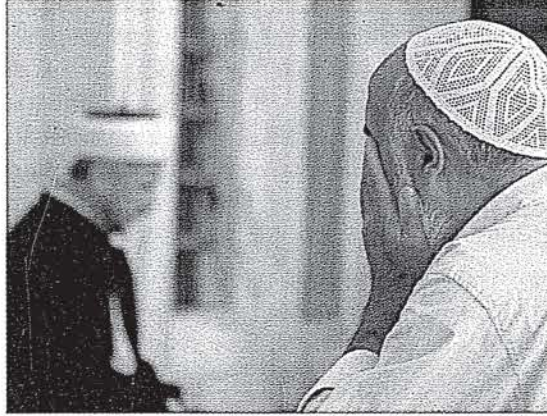
Şu şiir, rıza ve kanaati ne güzel resmetmektedir:

"Rıza acı şeydir. Acı şey tatlı görüldüğü zaman kanaat kadehinden yudum yudum içilir."

Şu halde rıza evresine ulaşan kişiyi, ulaştığı makam ve mertebe; dert ve sıkıntıdan kurtarır, gaflet girdabından çekip çıkarır, Hakk'tan ve hakikatten gayrisi ile alâkalı olan düşünce ve tasavvurları kalpten siler, meşakkat zincirinden azat eder. Zira, kurtarmak ve hakikî özgürlüğe kavuşturmak, rızanın sıfatıdır.

Rıza ile ilgili muamelelerin hakikati ise, kulun her şeyi bilen (Alîm) ilmine razı olması ve kabbullenmesi, bunun sonucunda bütün hallerinde her şeyi görenin (Basîr) kendisini temaşâ ettiğinin bilinç ve şuurunda olmasıdır. (Hucvîrî, Keşfu'l-Mahcûb, Hakikat Bilgisi, 285)

Hakikat erbabınca, rıza muhabbetin sonucudur. Çünkü seven, sevgilisinin yaptığı şeye razı olur. Seven kişi azap içinde dahi olsa, gönlü sevgi ile şad olur. Nimet içinde bulunsa dahi, bu lü-

tuf onunla sevgisi arasına setre engel olmaz. Nihayetinde Halik'in ihtiyar ve iradesi karşısında kendi ihtiyar ve iradesi erir, tükenir ve yok olur. (Hucvîrî, Keşfu'l-Mahcûb, Hakikat Bilgisi, 288) Bu hâl tıpkı, âşık olanın, aşkının tesiriyle, sevgilisinin karşısında tüm melekelerini yitirmesi gibidir.

Ulaşılan mertebede, takdir edilen hükümler, kalp tarafından sükûnetle mukabele görür ve kaderin acılığı sevinçle karşılanır:

Hakikat erbabınca, rıza muhabbetin sonucudur. Çünkü seven, sevgilisinin yaptığı şeye razı olur. Seven kişi azap içinde dahi olsa, gönlü sevgi ile şad olur. Nimet içinde bulunsa dahi, bu lütuf onunla sevgisi arasına setre engel olmaz.

"Rab olarak Allah'a razı olan kişi imanının lezzetini tatmıştır." (Müslim, İmân, 56; İbn Hanbel, I, 208)

"Allah Teâlâ, hikmeti gereği sevinç ve neşeyi rıza ve yakinde; üzüntü ve kaderi de şüphe ve hoşnutsuzlukta yaratmıştır." (el-Câmiu's-Sağîr, I, 86)

Hülâsa, rıza, kalplere ulaşan ilmin sağlam ve sahih olmasıdır. Kalp, ilmin hakikati ile karşı karşıya kaldığında, ilim onu rızaya doğru kanalize eder. Rıza ve muhabbet, korku/havf ve ümit/reçâ gibi haller değildir. Zira bunlar dünyada ve ahirette de kuldan ayrılmayan iki hâldir. Çünkü, cennette de rıza ve muhabbetten uzak (müstağni) kalmak mümkün değildir. (Ebû Hafs Şihâbeddin Ömer es-Sühreverdî, Avârifü'l-Meârif, Tasavvufun Esasları, haz: H.K.Yılmaz, I. Gündüz, İstanbul 1990, 623)

Nihayetinde yapıp ettiklerimiz, şu iki esasa dayanmaktadır. O'nun senin için yaptığın, senin de O'nun için yaptığın. Bunun sonucunda O'ndan gelene razı olmak, kendi yaptığında da ihlâslı olmak gibi iki bereketli lütuf ve ihsan ortaya çıkar.

Şu soru ve cevabı tüm söylenenleri özetler mahiyettedir:

Yahya b. Muâz'a: "Kul, rıza makamına ne zaman ulaşır?" sorulduğunda muamelelerinde kendisini şu dört esasa bağladığı ve "verirsen kabul eder, vermezsen razı olurum. Beni terk edersen ibadet, davet edersen icabet ederim" dediği zaman" cevabını vermiştir. (Sühreverdî, Avârifü'l-Meârif, Tasavvufun Esasları, 624)

Sonuç olarak; modernizm ve onun iki vasıtası bilim ve teknoloji inanılması güç işleri başarıp hayatımızı kolaylaştırır da, acı, dert, sıkıntı ve ızdırıp ilk insandan beri varlığını korumaktadır. Bu olumsuz haller karşısında çağdaş insanın, ümitsizlik, yeis ve karamsarlık krizine girmeyip hem akıl hem ruh hem de ahlâk sağlığını koruması, ancak rıza mertebesine ulaşmasıyla mümkündür. Vasil olunan dereceyle; Yaratıcı insandan razı, insan da Yaratıcı'ndan razı olacaktır.